

Z Napoleonem i przeciw niemu Für, mit und gegen Napoleon

Die Anwesenheit der napoleonischen Truppen in den besetzten Gebieten

Der Sieg Napoleons bei Friedland im Februar 1807 beendete die Kriegshandlungen. Während des Treffens in Tilsit wurde am 7. Juli ein französisch-russischer und zwei Tage später ein französisch-preußischer Vertrag unterzeichnet, kraft dessen der preußische König auf einen erheblichen Teil seines Territoriums verzichtete und der Staat fast die Hälfte seiner Bevölkerung einbüßte. Preußen verlor alle deutschen Provinzen westlich der Elbe, aus denen nach Eingliederung des Großherzogtums Hessen das Königreich Westphalen mit Hieronymus Bonaparte als König geschaffen wurde. Die territorialen Verluste umfassten auch die von Preußen während der II. und III. Teilung Polens aneigneten Gebiete. Diese bildeten dann (mit Ausnahme des Bezirks Białystok, der Rußland zugefallen ist) die Grundlage des Fürstentums Warschau. Der Bezirk Cottbus ging in den Besitz Sachsens über. Ober- und Niederschlesien blieben immer noch in den Händen der Preußen. Es wurde nur eine Militärstraße zwischen dem Fürstentum Warschau und Sachsen ausbedungen, die über Glogau und Bautzen nach Dresden führte. Den Preußen gelang es jedoch, die schlesischen Festungen Cosel, Glatz und Silberberg zu behalten.

Trotz der unterzeichneten Verträge verließen die französischen Truppen das besetzte Territorium sehr zögernd. Die französisch-preußische Konvention vom 12. Juli 1807 sah vor, dass der Abzug der Grande Armée aus den besetzten Gebieten etappenweise erfolgen und von den Kontributionszahlungen in Höhe von 152 Mio. Franken abhängig gemacht werden sollte. Im Falle Schlesiens wurde das Datum 1. Oktober 1807 festgesetzt. Bis zum Abzug der französischen Truppen war ihre Verpflegung den Preußen aufgebürdet. In Anknüpfung an die Vereinbarungen von Tilsit wies Napoleon den einzelnen Korps der Grande Armée ihren Standort zu, wo sie auf den Abzugsbefehl aus den besetzten Gebieten warten sollten. Nach Schlesien wurden die Truppen unter Führung des Marschalls Mortier geschickt. Es waren Soldaten des 5. und 6. Korps. Die ersten Einheiten Mortiers kamen Mitte August 1807 nach Schlesien. Aus diesem Grund wurden die bis jetzt in diesen Gebieten stationierten Truppen des 9. Korps allmählich nach Westen, Richtung Brandenburg verlegt. Ein großer Teil der in Schlesien befindlichen französischen Truppen war in vier Lagern gruppiert: bei Glogau, Liegnitz, Brieg und Breslau. Die übrigen Einheiten sollten in den frei gewordenen Kasernen und Quartieren der Städte und Dörfer untergebracht werden.

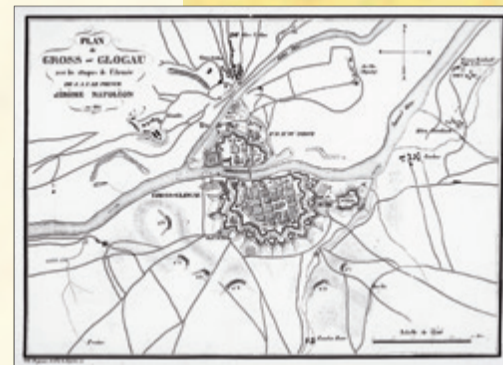
Erst im August 1808 begannen die napoleonischen Truppen die besetzten Gebiete zu verlassen. Der Grund für ihren Abmarsch war der Feldzug auf der Iberischen Halbinsel. Der Abzug der Soldaten unter dem Kommando des Marschalls Mortier aus Schlesien bedeutete keinesfalls, dass dieser Landesteil nun vom französischen Okkupanten befreit wurde. Am 25. August 1808 erhielt Marschall Davout den Befehl, mit seinem ca. 50 000 Soldaten starken Heer aus dem Fürstentum Warschau nach Schlesien zu ziehen. Er sollte die von den Truppen Mortiers verlassenen Lager wieder besetzen.

Obecność wojsk napoleońskich na zajętych terenach

Zwycięstwo Napoleona pod Frydlandem w lutym 1807 roku zakończyło zmagania wojenne. W czasie zjazdu w Tylży, w dniu 7 lipca 1807 r., został podpisany traktat francusko-rosyjski, a w dwa dni później francusko-pruski, na mocy którego król pruski zrzekał się znacznej części swego terytorium, tracąc niemal połowę jego mieszkańców. Prusy straciły wszystkie prowincje niemieckie leżące na zachód od Łaby, z których utworzono, łącząc je z Wielkim Księstwem Heskim, Królestwo Westfalskie z Hieronimem Bonaparte jako królem. Straty dotyczyły również ziem zagarniętych przez Prusy w drugim i trzecim rozbiórce Polski, które stały się podstawą do utworzenia Księstwa Warszawskiego (za wyjątkiem okręgu białostockiego, który przypadł w udziale Rosji). Okręg Chociebuża dostał się w posiadanie Saksonii. Górny i Dolny Śląsk nadal pozostawały w rękach Prus. Dla Saksonii i Księstwa Warszawskiego została zastrzeżona jedynie droga militarna łącząca oba kraje, a przebiegająca przez Głogów i Budziszyn do Dreżna. Prusacy zdołali zatrzymać dla siebie m.in. śląskie twierdze w Koźlu, Kłodzku i Srebrnej Górze.

Mimo podpisanych układów, wojska francuskie niezbyt szybko opuściły zajęte przez siebie terytorium. Konwencja francusko-pruska z 12 lipca 1807 r. ustalała, że ewakuacja wojsk Wielkiej Armii z zajętych terenów miała odbywać się etapami i uzależniona była od spłaty kontrybucji wojennej, która wówczas wynosiła 152 miliony franków. W przypadku Śląska datę wyznaczono na 1 października 1807 r. Do momentu odejścia wojsk francuskich, ich zaopatrzenie spoczywało na barkach Prusaków. W związku z ustaleniami w Tylży, Napoleon wyznaczył poszczególnym korpusom Wielkiej Armii ich miejsca stacjonowania, gdzie miały oczekiwać momentu wymarszu z zajętych terenów. Na Śląsk skierowano wojska, którymi dowodził marszałek Mortier. Byli to żołnierze V i VI korpusu. Pierwsze jednostki Mortiera pojawiły się na Śląsku w połowie sierpnia 1807 r. W związku z tym stacjonujące do tej pory na tych terenach wojska IX korpusu były stopniowo ewakuowane na zachód w kierunku Brandenburgii. Spora część z przybywających na Śląsk jednostek francuskich została zgrupowana w czterech obozach: pod Głogowem, Legnicą, Brzegiem i Wrocławiem. Reszta oddziałów miała zostać rozmieszczona w zwolnionych koszarach i kwaterach w miastach i wsiach.

Wojska te rozpoczęły opuszczanie zajmowanych terenów dopiero w sierpniu 1808 r., a powodem ich wymarszu była kampania na Półwyspie Iberyjskim. Odejście ze Śląska wojsk podległych marszałkowi Mortierowi nie oznaczało jednak dla Prusaków całkowitego pozbycia się z tej dzielnicy francuskiego okupanta. 25 sierpnia 1808 r. marszałek Davout otrzymał rozkaz przejścia ze swoimi oddziałami, liczącymi około 50 tys. żołnierzy, z terytorium Księstwa Warszawskiego na Śląsk. Jego wojska miały zająć obozy opuszczone przez jednostki Mortiera.

Głogów 1806 r. Źródło: A. du Casse, Opérations du Neuvième Corps de la Grande Armée en Silésie, Paris 1851; ze zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu.

Głogów 1806. Źródło: A. du Casse, Opérations du Neuvième Corps de la Grande Armée en Silésie, Paris 1851; Sammlungen der Universitätsbibliothek Breslau

Tamburmajor i doboze, piechota liniowa, Francja. R. Knötel, Uniformkunde tom X, nr 32

Tambourmajor und Trommler, Linien-Infanterie, Frankreich. R. Knötel, Uniformkunde Band X, No. 32

Żołnierze francuscy świętujący w podgłogowskim obozie urodziny Napoleona. 15 sierpnia 1808 r. R. Knötel, zbiory Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie.

Französische Soldaten feiern im Lager bei Glogau den Geburtstag Napoleons. 15. August 1808. R. Knötel, Sammlung des Archäologisch-Historischen Museums Glogau

